Coöperatief Onderwijs

EIGENAARSCHAP & SAMENWERKEN IN DE PRAKTIJK

© Anje de Vries & Jos Spronk 2020

Hoe kom je tegemoet aan de verschillende onderwijsbehoeften van kinderen? Hoe bieden we een antwoord op het lerarentekort? Hoe kunnen we de talenten van leraren beter benutten? Hoe geven we de leerlingen meer verantwoordelijkheid voor hun leerproces?

Anje de Vries en Jos Spronk ontwikkelden in de afgelopen jaren een onderwijsconcept dat tegemoet komt aan deze vragen en noemen het: **Coöperatief Onderwijs.**
Bij Coöperatief Onderwijs staat **eigenaarschap en samenwerking** centraal. Maar dat geldt niet alleen voor de kinderen, dat geldt ook voor de directeur en voor het team van de school.

info@cooperatiefonderwijs.nl
www.cooperatiefonderwijs.nl

Coöperatief Onderwijs

HET BESTE UIT TWEE WERELDEN

COÖPERATIEF ONDERWIJS

Coöperatief Onderwijs is een onderwijsconcept waar vanuit het basisprincipe **eigenaarschap** wordt **samengewerkt.** Dit zie je niet alleen terug in het pedagogisch- en didactisch handelen binnen de school, maar ook in de teamcultuur en het leiderschap. Coöperatief Onderwijs kiest geen partij voor ‘het kind centraal’ of ‘de leraar centraal’, maar combineert beide. Het maakt dat Coöperatief Onderwijs een alomvattend concept is waarbij alle facetten van het onderwijs aan bod komen. Zo wordt de school een samenhangend geheel en is het daarmee waardevoller dan de optelsom van afzonderlijke acties en ontwikkelingen.

Coöperatief Onderwijs wordt momenteel op meerdere scholen in Nederland ingevoerd en wordt gezien als een antwoord op de knelpunten die zich voordoen binnen het huidige jaarklassensysteem en experimenten met groepsdoorbrekend werken. - Jos Spronk

1.

WAAROM WERKEN VANUIT COÖPERATIEF ONDERWIJS?

Coöperatief onderwijs is ontstaan vanuit de praktijk. De roep om dingen anders te doen komt o.a. door werkdruk, passend onderwijs dat niet echt van de grond komt, krimp, de behoefte van scholen om zich te onderscheiden en de maatschappelijke verschuiving van de 20ste naar de 21ste eeuw. Tegen deze achtergrond en op basis van verschillende theoretische uitgangspunten is het educatieve concept Coöperatief Onderwijs ontwikkeld en geeft daarmee een antwoord op een scala aan knelpunten binnen het huidige onderwijs.

Binnen de actuele onderwijsdiscussie is er aan de ene kant sprake van een beweging bestaande uit mensen met een sterke focus op de onderwijskundige opbrengstgerichte en didactische inzichten “de leerkracht doet ertoe”. Aan de andere kant is er sprake van een beweging die pleit voor meer aandacht voor de pedagogische kant van het onderwijs en wordt het kind centraal gezet. Beide bekritiseren elkaar in de sociale media, voeren pittige discussies en dreigen elkaars tegenstander te worden. Alsof het een het ander uitsluit en dat terwijl iedereen in onderwijsland weet dat het handelen van een leerkracht bestaat uit zowel pedagogisch- als didactisch handelen.

“Coöperatief onderwijs speelt expliciet in op beide aspecten door elke schooldag te werken in een ritme van 6 blokken. Kinderen zitten tijdens drie pedagogische blokken in een vast basisteam met een eigen juf of meester. Tijdens de drie didactische blokken krijgen kinderen opbrengstgerichte instructie in kleine leerteams”
- Anje de Vries

Coöperatieve Teamcultuur en Coöperatief leiderschap
Een voorwaarde voor het succesvol invoeren van Coöperatief Onderwijs is een uitgesproken vertrouwen in elkaar als team, in de teamleider en in de kracht van kinderen. Een team dat vanuit eigenaarschap samenwerkt vraagt om leiderschap dat ook vanuit dit principe werkt. Als dit op orde is kan vanuit de basisprincipes **eigenaarschap** en **samenwerken** het pedagogisch en didactisch handelen worden vormgegeven. Pas wanneer alle drie de elementen op orde zijn spreek je van Coöperatief Onderwijs.

Waarom werken vanuit Coöperatief Onderwijs?

* Talenten van leerlingen én docenten worden benut
* Lesgeven en instructie gaan sneller en effectiever
* Cognitieve ontwikkeling van het kind wordt gemaximaliseerd doordat relatie, competentie en autonomie naar de praktijk vertaald worden
* Intrinsieke motivatie van kinderen wordt gefaciliteerd
* Passend onderwijs wordt geconcretiseerd
* Kinderen worden uitgedaagd zelf keuzes te maken en leren te reflecteren op deze keuzes waardoor ze eigenaarschap ontwikkelen
* De identiteit, eigen methodes en didactiek van school kunnen makkelijk worden geïntegreerd
* *Goed voorbeeld doet goed volgen* is van toepassing omdat het team en leidinggevende ook werken vanuit hetzelfde principe
* Werkdruk wordt anders ervaren door gedeelde verantwoordelijkheid binnen het team

“Ik hoor leerkrachten zeggen: ‘In een halve groep werkt het beter en fijner dan in een hele groep. Het gaat sneller en is effectiever’. Logisch omdat er bij instructie aan een grote groep aan veel kinderen voorbij wordt gegaan. Ze gaan zich vervelen en tonen ongewenst en ongeïnteresseerd gedrag wat vervolgens gecorrigeerd moet worden. Hierdoor lekt veel onderwijstijd weg en dit levert en onvoldaan gevoel op voor veel leerkrachten. Daarom is binnen Coöperatief Onderwijs de instructie teruggebracht naar instructie in kleine leerteams.” - Anje de Vries

Coöperatief Onderwijs

IN DE PRAKTIJK

2.

HOE ZIET COÖPERATIEF ONDERWIJS ER OP SCHOOL UIT?

De schooldag bestaat uit zes duidelijk te onderscheiden blokken, drie blokken pedagogiek, drie blokken didactiek. De school is opgebouwd uit een onderbouw en een bovenbouw team met elk eigen leerlijnen voor alle vakken (SLO leerlijnen). Leerkrachten begeleiden kinderen in een eigen basisteam en geven instructies in kleine leerteams die kunnen bestaan uit kinderen uit verschillende basisteams.

Pedagogische blokken
Elke dag begint met een pedagogische blok waarin het sociaal - emotioneel leren centraal staat. Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn leeftijdgenoten en veiligheid van belang en daarom zitten kinderen in **een vaste basisgroep met een eigen leerkracht.** Hierin passen gesprekken, verhalen, sociaal-emotionele vorming, zingen, bewegen, spelvormen en coöperatief leren waarin de onderlinge relatie centraal staat. Binnen de pedagogische blokken leren kinderen zichzelf kennen in relatie tot de andere kinderen. In de basisgroep leren kinderen tevens plannen en organiseren van eigen werk. Daarom gaat er veel aandacht uit naar de te ontwikkelen executieve functies. Zo wordt bijvoorbeeld aan het eind van elk pedagogisch blok de weektaak door de kinderen zelf omgezet in dagtaken. Een schooldag eindigt ook altijd met een pedagogisch blok waarin wordt terug gekeken op de dag en wordt voorgelezen zodat de kinderen rustig naar huis of naar de kinderopvang kunnen gaan.

Didactische blokken
Na elk pedagogische blok volgt er een didactisch blok. De deuren van de boven- en de onderbouw gaan nu open. Er is sprake er een gestructureerde uitdagende speel/leeromgeving in de lokalen en ook daarbuiten. Kinderen werken hierbinnen zelfstandig aan

zelfgekozen opdrachten van de weektaak. Leerkrachten geven tijdens de didactische blokken doelgerichte instructie uitgaande van de zone van de naaste ontwikkeling van kinderen, leeftijd is daardoor min of meer van ondergeschikt belang. De didactische blokken zijn dus basisgroep overstijgend en vinden plaats in leerteams uit of de onder- of de bovenbouw. Het gaat tijdens instructie om het aanleren en verwerven van nieuwe kennis, inzichten en vaardigheden. Tijdens het zelfstandig werken wordt gewerkt aan leertaken en gaat het om eigenaarschap oftewel het eigen maken van de lesstof door inoefenen, automatiseren en experimenteren op eigen initiatief.

Leerkrachten werken tijdens de didactische blokken aan de hand van een door hen zelf gemaakt instructieschema gebaseerd op de leerlijnen waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Leerlingen worden ingepland door vast te leggen wie waar en wanneer voor welke instructie wordt verwacht. De instructie vindt plaats in een kleine leerteams die bestaan uit kinderen met ongeveer gelijk niveau en instructiebehoefte voor het betreffende vak. Kinderen kunnen in verschillende leerteams (instructiegroepen) zitten en ontmoeten zo ook andere kinderen uit andere basisgroepen. Tijdens het zelfstandig verwerken van de instructie stof kunnen kinderen uit eenzelfde leerteam elkaar helpen bij eventuele vragen.

Voorbeeld van een schooldag:

Blok 1:	Start in een vast basisteam o.l.v. eigen leerkracht
Blok 2:	Leerlingen werken aan de zelfgekozen dagtaak(en)
Terug naar het basisteam evaluatie blok 2	
SPEEL PAUZE	
Start in het basisteam	
Blok 3:	Leerlingen werken aan de zelfgekozen dagtaak(en)
Terug naar het basisteam evaluatie blok 3	
Blok 4:	Eet en speelpauze
Start in het basisteam	
Blok 5:	Leerlingen werken aan de zelfgekozen dagtaak(en)
Blok 6:	Evaluatie en dagafsluiting in het basisteam.

Het Coöperatieve Team

Een coöperatief team werkt en communiceert oplossingsgericht, problemen worden gezien als uitdagingen en er is sprake van gelijkwaardige communicatie. Binnen Coöperatief Onderwijs werken het team en leidinggevende, net als de leerlingen, samen vanuit eigenaarschap. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat alle leerkrachten van de onderbouw verantwoordelijk zijn voor alle kinderen van de onderbouw maar dat ze individueel verantwoordelijk zijn voor hun eigen basisgroep (autonomie). Doordat leerkrachten verantwoordelijk zijn voor eigen leerteams en leerlijnen, worden talenten beter benut. Taken en verantwoordelijkheden worden namelijk verdeeld naar eigen interesse, expertise en kwaliteiten (competentie). Aan het einde van een schooldag wordt de dag geëvalueerd en wordt aandacht besteed aan het team als groep (relatie) Omdat er in een Coöperatief team, net als in het onderwijs, aandacht wordt besteed aan competentie, autonomie en relatie, zal de motivatie bij teamleden bevorderd worden en wordt werkdruk anders ervaren.

Coöperatief Leiderschap

Een coöperatief leider faciliteert en bewaakt de coöperatieve cultuur binnen een school. Hij/zij organiseert en leidt de vergaderingen waar de communicatie oplossingsgericht is, met ook eigenaarschap en samenwerken als uitgangspunt. Dit betekent in de praktijk dat het team altijd wordt meegenomen in de ontwikkelingen binnen de school. Besluitvorming is dus eerder “ bottom up” dan “top down”.

Coöperatief Onderwijs

WAAR BEGINNEN

3.

WAARMEE KAN IK BEGINNEN?

Om te beginnen met het realiseren van een Coöperatief Onderwijs binnen uw school wordt altijd gestart met een inspiratie-bijeenkomst voor het team. Deze is gericht op de visie en belang van onderwijsverandering met oog voor de toekomst. Het gaat hierbij om een oriëntatie en inventarisatie. Op basis hiervan wordt een aanbod op maat gemaakt (al naar gelang van de behoefte van het team) waarbij ook de **ouders worden meegenomen in het proces.**

Doel van de inspiratie-bijeenkomst is het enthousiasmeren van het team om aan de slag te willen gaan met de onderwijsontwikkeling op school. Onderwijs creëren dat gebaseerd is op fundamentele theoretische inzichten en op basis van een gemeenschappelijk urgentiebesef. De inspiratie-bijeenkomst is een studiedag voor het hele team waarbinnen ruimte is voor elkaar ontmoeten en in gesprek gaan over het onderwijs.

Tijdens de inspiratiedag worden interactieve presentaties afgewisseld met gesprekken in kleinere teams. Het is de bedoeling dat er zo een gemeenschappelijk denkkader gevormd wordt m.b.t. het onderwijs in het algemeen maar ook specifiek op de eigen school. Vanuit verschillende wetenschappelijke theorieën wordt telkens de vraag gesteld of de huidige, vaak klassikale, benadering van het onderwijs nog aansluit bij de vorming van de vaardigheden eigenaarschap en samenwerken en hoe het anders zou kunnen.

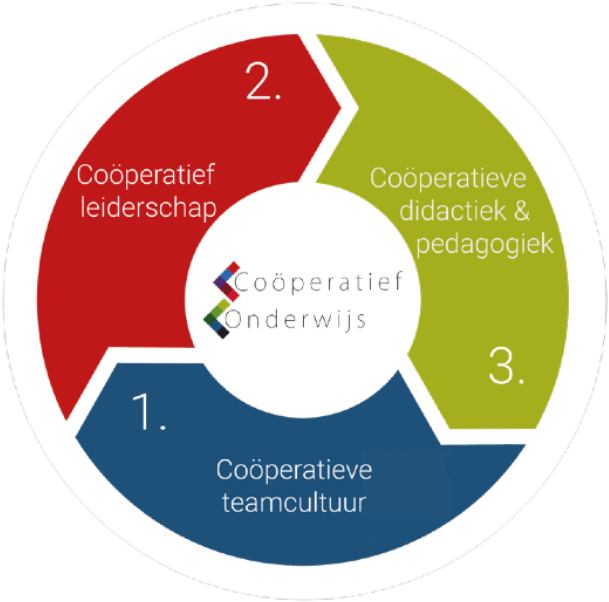

Wil je als school je oriënteren op Coöperatief Onderwijs? Organiseer een inspiratiedag voor het hele team en maak kennis met de drie deel-aspecten van Coöperatief Onderwijs: teamcultuur, leiderschap en het pedagogisch en didactisch handelen uitgewerkt in 6 blokken. Alles vanuit het basisprincipe Eigenaarschap en Samenwerken!

E: info@cooperatiefonderwijs.nl
T: 06-53386172
I: www.cooperatiefonderwijs.nl